

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Samen verder... als kerk onderweg

Nieuwe vormen van verbondenheid

Jeugdwerk opnieuw doordenken

Maar willen we wel dezelfde kant op?

Diaconaat als tafeldienst: breken en delen

2|2021

Inhoud

INTRODUCTIE Samen verder in het doolhof 3

Anko Oussoren

INSPIRATIE Nieuwe vormen van verbondenheid 4

Remmelt Meijer

PRAKTIJKVOORBEELD Zijn waar de mensen zijn 9

Theodoor Meedendorp

COLUMN Vloeibare tijden 14

Gerben de Wild

JEUGDWERK Zorg voor vriendschap en vreugde 15

Anko Oussoren

HANDREIKING Samen verder... 20

Jannet de Jong

BIJBELSTUDIE Het leven is kort 25

Janita Geertsema

DIACONAAT Breken en delen 26

Erica Meijers

KERKPUNT 31

VRAAG & ANTWOORD Wat mag ik als preeklezer? 32

Jaap van den Bos

WERKER IN DE KERK Meer oog voor ouderen 35

Suzanne van Lokhorst

KERKRECHT Taakverdeling en verantwoordelijkheid 36

Leendert Verheij

GEDICHT Teruggeven 40

Anne Lies Mossel

Foto voorpagina: Al die vragen en onzekerheden kunnen ons zomaar het gevoel geven dat we in een doolhof zitten

Dienst†

69e jaargang
Nummer 2, 2021

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees van Dusseldorp,
hoofredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth,
redactiesecretaris
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel-Visser,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
www.blad-dienst.nl.

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk of per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs: € 13,25 per jaar.
Blokabonnement vanaf 10 ex.: € 8,20 per jaar.

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2021 - uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

Samen verder in het doolhof

Hoe ziet de kerk er straks uit? Gaan we gewoon op dezelfde weg door, of gaan we nu echt van alles anders doen? Waarom zijn we eigenlijk kerk? Wat willen we bereiken in het jeugdwerk? En hoe zorgen we ervoor dat iedereen enthousiast blijft, of juist weer wordt? De onzekerheid, de vragen kunnen ons het gevoel geven alsof we in een groot doolhof zitten. Hoe lopen we dan samen door dit doolhof heen?

Als kind vond ik doolhoven helemaal geweldig. Met anderen een wedstrijdje doen om zo snel mogelijk het einde te vinden. Soms best lastig, zomaar verdwaalde ik en liep vast. Van een van de doolhoven weet ik nog goed dat er in het midden een hoge toren stond. Vanaf die toren kon ik precies zien hoe er gelopen moest worden. Als ik daar stond, leek het zo eenvoudig.

Ideeën, verlangens, onzekerheden en verwarring

Ik deel dit met jullie omdat het beeld van een doolhof past bij wat ik zie in heel veel kerken. Er is veel in beweging. Voor de coronacrisis was er al veel verwarring en het lijkt erop dat dit nu enorm is versterkt. Niet alles daarvan is direct zichtbaar, doordat ontmoetingen en samenkomsten nog steeds veel beperkingen kennen. Maar het nadenken gaat wel door en levert uitdagende initiatieven en nieuwe perspectieven op. Ook omdat kerkleden het afgelopen jaar meer dan ooit gekeken hebben naar andere kerken. Al die ideeën, verlangens en onzekerheden kunnen ons zomaar het gevoel geven dat we in een doolhof zitten. Een doolhof waar de een snel doorheen wil, de ander onderweg verschillende dingen wil doen en weer een ander met angst en beven naar de toekomst kijkt. Hoe blijven we met verlies van zekerheden en structuren aan elkaar verbonden in de missie en liefde van Jezus Christus? Hoe kunnen we van hieruit christelijke gemeenschappen vormen?

Aanwezig zijn

In deze *Dienst* willen we wat lijnen aangeven die bijdragen aan hoopvol en levendig kerk-zijn. De weg door het doolhof is een weg die je samen loopt. Ga als kerk niet van alles voor mensen doen. Trek met elkaar op. Ga samen eten. Wees biddend aanwezig. Je aanwezigheid als christen is waardevol in zichzelf. Deel met elkaar de pijn die corona heeft aangericht. Ook in de manier waarop we kerk zijn geweest. Elkaar weten te vinden en vast te houden, bleek een uitdaging die vaak te groot was. Mijn hoop is dat dit ons dwingt om naar Jezus te kijken. De kracht van het evangelie te zien. En van Jezus te leren hoe Hij gewoon aanwezig was tussen de mensen.

Anko
Oussoren

Nieuwe vormen van verbondenheid

Ontmoetingen rond de tafel: vertel elkaar over pijn en hoop

Hoe zal dat zijn als straks de kerk weer open kan, als we weer kunnen nadenken over kerk-zijn na corona? Ik weet dat verschillende kerkenraden hiermee bezig zijn. Maar het is niet heel gemakkelijk. Je wilt weer samenkomen en verdergaan vanuit nieuwe hoop. Maar waar begin je? En durven we na een periode van beperking weer contact te maken met diepere verlangens? Ik pleit voor twee elementen in een proces van wederopstanding van het kerkelijk leven: voel de pijn en ga vooral veel samen eten. In mijn ogen gaat het om een geestelijk én om een heel fysiek proces. Al het andere komt daarna wel (of niet).

Remmelt Meijer

Voel de pijn

Samen met Peter Wierenga schreef ik een boekje over kerk na corona: *Herkerken – De toekomst van geloofsgemeenschappen*. Daarin pleiten we voor een herwaardering en opnieuw leven inblazen van kleine gemeenschappen binnen de kerk. Wat we niet zo sterk benoemd hebben, is de pijn over corona. Het rouwproces waar velen van ons nog middenin zitten. Wat ik nu merk, is dat de pijn van wat meer dan een jaar corona heeft teweeggebracht, nog veel sterker is geworden. Zo sterk dat je daar niet omheen kunt. De eerste stap is daarom: voel de pijn! Geef die een plek, benoem hem, heb er oog voor, maar kijk dan ook echt goed. De pijn vanwege corona is namelijk niet alleen de pijn om het verlies van een manier van kerk-zijn die achter ons ligt en niet meer terugkomt.

Corona maakt een leegte in ons kerk-zijn zichtbaar

De coronapijn is terecht en soms diep, maar daaronder zit bij een groeiend aantal mensen een andere pijn, die verdergaat. Alleen onze coronamoeheid benoemen en onze wonden likken, kan wel heel pastoraal lijken, maar gaat ons niet brengen bij het punt waar het de komende jaren echt om zal gaan. Corona maakt een leegte in ons kerk-zijn zichtbaar: als kerkdiensten en de organisatie stilvallen, is er ineens een stuk minder verbinding. We hadden te weinig een antwoord op het wegvallen van de fysieke kerkdiensten. Elkaar weten te vinden en vast te houden, bleek vaak een uitdaging die te groot was. Corona laat ons de pijn voelen van een manier van kerk-zijn die niet vraagt om een snelle reparatie, maar om zoeken naar genezing. Dat gaat over nieuwe vormen van verbondenheid naast de kerkdienst. Om relaties die verdergaan dan organisatie en losse activiteiten.

Aan tafel
wordt het
gesprek
als vanzelf
gevoerd

Ga samen eten

De eerste reflex die ik verwacht na corona is: weer terug naar onze kerkelijke *business as usual*. Een focus op fysieke kerkdiensten en de gebruikelijke andere activiteiten. Heerlijk als het weer kan en ergens lijkt er niets mis mee. Wie de pijn van zojuist nog niet vergeten is, doet er beter aan in te zetten op een groter feestje: zoek elkaar op. Bouw zo nodig de kerkzaal door de week om als eetzaal en stimuleer dat groepen gemeenteleden bij elkaar aan tafel terechtkomen. En vertel elkaar de verhalen van pijn en van hoop. Deel de vreugde. Dank God, breek het brood en deel de wijn. Bouw het feest rond de tafels en laat dat maanden mogen duren – ik meen het serieus. Dat wat we het meest gemist hebben is *elkaar*. Het is niet goed dat de mens alleen is, maar dat was maandenlang wel vaak de situatie. Vier de nieuwe ruimte en doe dat door in te zetten op relaties. Relaties die de samenleving mist, maar die de kerk ook te lang gemist heeft. Want hier ligt de kracht van het lichaam van Christus: weer verbonden te zijn in eenheid, geloof, hoop en liefde.

Bouw zo nodig de kerkzaal door de week om als eetzaal

Wie een proces van vernieuwing en nieuw elan wil stimuleren, kan zo veel verbinden aan deze tafels van hoop. De maaltijden kunnen in alle groottes, vormen en samenstellingen plaatsvinden. Ze hoeven niet meteen in een systeem te passen van nieuwe kringen. Ga eerst vooral dingen doen met elkaar en het belangrijkste daarbij is: samen eten. Omdat de vroege kerk rond de tafels geboren is en bekendstond om haar vitaliteit. En omdat eettafels plekken zijn

Kerk en corona

waar je gemakkelijk de deur naar de straat openzet en gasten laat meegenieten. Omdat het plekken zijn waar het gesprek als vanzelf gevoerd wordt. Waar ideeën geboren en geloof gedeeld kan worden. Ik ben voorstander van bezinning en vormen van visie en beleid, maar ik pleit er van harte voor om dat beleid in te zetten vanuit ontmoetingen rond de tafel. Niet zonder eten en drinken en niet zonder diepe menselijke verbondenheid.

Een gekruisigde staat centraal in onze geloofsgemeenschappen

Minder vergaderen, meer doen

We zijn gewend om visie en beleid – op woorden en op papier – in te zetten. Ik niet minder. Maar ik leer wel steeds meer dat beleid en visie niet gaan zonder doen. Doe vooral iets. Samen maaltijden

Kerk en corona

organiseren brengt veel doen mee, zonder activisme en zonder tegelijk functioneel te worden. We hebben elkaar weer zo nodig. En als we dat voelen, kunnen we de afhakers mee laten eten wellicht. Al met al kom je zo terecht in een beweging die meer vanuit de gemeente is dan vanuit de vergader tafels.

Een kerkenraad die hier werk van maakt, zal minder vergaderen en meer aan tafel zitten met allerlei groepen en kringen. Een lunch met moeders met jonge kinderen inclusief oppas tijdens het eten. Een *bring your own food*-avond met jongeren. Wijk-groepen, kringen, buurtgroepen – de mogelijkheden liggen voor het oprapen en de uitvoering is niet moeilijk. En dan van daaruit in kleine stapjes verder. Ook hier het missionaire perspectief ruimte geven, vanuit de simpele vraag: wat zou je voor je eigen buurt willen? Organiseer maaltijden per buurt of wijk. Bij zulke buurttafels bijvoorbeeld is de stap miniem om naar buiten te kijken én te gaan. Gewoon dingen doen die dichtbij liggen. Je kunt zelfs speciale afhaakdiners organiseren voor hen die zich niet meer verbonden voelen: vertel nog één keer je verhaal en wij luisteren naar je. Het is wel het net aan de andere kant uitwerpen: we waren dit zo niet gewend. Ik geloof dat op die momenten dingen gaan gebeuren die ons laten zien hoe de kerk van morgen eruit kan zien.

Gebrokenheid in de ogen kijken

Wat ik voorstel, is om daarbij alle ruimte te geven aan de pijn en het gemis van de afgelopen coronaperiode. En om daarbij dan ook een geestelijke beweging te maken: met die pijn naar het kruis gaan. Concreet gaat dat over de vraag of we de gebrokenheid kunnen verbinden met het evangelie van het kruis en dus te zien op Christus. Wie vitaliteit verlangt, zal de gebrokenheid in de ogen moeten kijken.

Heel concreet denk ik aan drie groeperingen waar die gebrokenheid en pijn sterk spreken: de jongeren, de afhakers en de samenleving. In een onlangs gepubliceerd onderzoek van de EO en het *Nederlands Dagblad* onder duizend christenen blijkt dat vooral jongeren tijdens de tweede coronagolf afhaakten. Het zijn jongeren die als kritiek op de kerk hebben dat deze meer met corona dan met geloof bezig was. En het zijn jongeren die zelf aan de bel moesten trekken om contact te krijgen binnen de kerk. Zonder er dieper op in te gaan, wil ik aangeven: zoek die pijn op. Die zit daar, bij jongeren. Luister eerst en vooral naar hun verhaal. Net als naar de gezinnen die ook weinig gehoord en gezien zijn in de afgelopen periode, volgens dit onderzoek. Kortom, luister naar de afhakers. Wat is hun pijn? Wat zegt hun verhaal over kerk-zijn?

Ten slotte lees ik dat 41 procent van de ondervraagden aangeeft dat de kerk tijdens corona meer het voortouw in de samenleving had

Ik leer steeds meer dat beleid en visie niet gaan zonder doen

Kunnen we de gebrokenheid verbinden met het evangelie van het kruis?

moeten nemen. De vraag 'waar was de kerk in de samenleving?' leeft dus wel degelijk. Het is een deel van onze gezamenlijke pijn. Niet overal even sterk en er gebeurde op veel plaatsen gelukkig van alles, maar er was ook veel navelstaren. Dat was al zo voor corona en dat is helaas niet echt overtuigend doorbroken in deze crisis, terwijl er alle aanleiding toe was.

Het evangelie van het kruis

Waarom beschrijf ik dit als cruciale processtap voor het opnieuw leven inblazen van de gemeente? Omdat ik in deze tijd na Pasen weer meer dan ooit overtuigd ben door het evangelie van het kruis. Lees een bijbelgedeelte als 1 Korintiërs 1:17-25 en je staat weer oog in oog met de kern van ons geloof. We geloven niet in een maakbare

wereld, maar in het evangelie van het kruis. Een gekruisigde staat centraal in onze geloofsgemeenschappen. Dat betekent concreet dat we de diepere pijn die er al jaren ligt met dat kruis moeten leren verbinden. Laat niet de harde kern van de gemeente, maar laten liever die rafelige randen ons vertellen hoe we leren opnieuw kerk te zijn.

De pijn over de coronacrisis in de kerk dwingt ons terug te gaan naar de kracht van het evangelie.

En dat kan alleen als we zien waar het breekt en waar alle goede bedoelingen toch tekortgeschoten zijn. Volgens mij komt er juist dan echt ruimte voor diepe verandering en een nieuw elan dat wél verschil gaat maken.

De pijn over de coronacrisis dwingt ons terug te gaan naar de kracht van het evangelie

Remmelt Meijer is theoloog en coach. Vanuit CRUX werkt hij als kerkbegeleider. Als kerkpionier is hij verbonden aan Hemelsbreed in Amsterdam Zuidoost.

Met Peter Wierenga schreef hij een boek over het grotere verhaal van kerk en corona: Herkerken – De toekomst van geloofsgemeenschappen (uitgeverij Vuurbaak € 16,99).

Zijn waar de mensen zijn

Over 'presentie' als kernkwaliteit van kerk-zijn

Een kleine zeven jaar geleden werd ik benaderd om voorganger van de multiculturele kerk Hoop voor Noord te worden. In de gesprekken daarover werd mij gevraagd om dan ook in Amsterdam-Noord te komen wonen. Niet alleen om dicht bij de leden van de kerk te wonen. Maar ook om dicht bij de niet-leden van de kerk te kunnen zijn, relaties met hen aan te kunnen gaan en onderdeel te worden van hun directe omgeving.

Deze vraag past helemaal bij de manier waarop de multiculturele kerk Hoop voor Noord in Amsterdam-Noord kerk wil zijn. We willen zo veel mogelijk 'zijn waar de mensen zijn' in plaats van een aanbod te creëren waarvoor we mensen uitnodigen en waar zij vervolgens naartoe moeten komen. In navolging van een God die in Jezus naar mensen toe komt en mét mensen is: "Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid" (Joh. 1:14). Deze presentiebenadering heeft gevolgen voor de manier van kerk-zijn en levert ook belangrijke inzichten op.

Theodoor Meedendorp

Huiskringen, taalgroepen en buurtgroepen

Zo werken we, naast ons algemene aanbod van samenkomsten op zondag en cursussen doordeweeks, met kleine en middelgrote gemeenschappen waarin relaties centraal staan. Naast huiskringen, die we steeds meer geografisch zijn gaan indelen, hebben we

ook taalgroepen en buurtgroepen. Een taalgroep bestaat uit mensen met eenzelfde culturele achtergrond en eenzelfde taal. De relaties lopen dus via de taal en cultuur. Zo komen Iraniërs en Afghanen doordeweeks samen om elkaar te ontmoeten, met elkaar te eten en in het Farsi te kunnen aanbidden en de Bijbel te lezen. Voor veel leden van deze groep is dit hun kerk, terwijl ze veel minder betrokken zijn bij de centrale zondagse samenkomsten van Hoop voor Noord. Het onderdeel- worden van deze gemeenschappen loopt via de verschillende relaties die op allerlei manieren zijn gelegd en verder groeien in deze groepen.

Een buurtgroep is een kleine kring van mensen die allemaal bij elkaar in dezelfde buurt wonen. Zij willen er niet alleen zijn voor elkaar, maar ook voor de mensen die om hen heen wonen. Daar worden dan ook tijd en energie voor vrijgemaakt. Om relaties te leggen en te onderhouden met buurtbewoners. Om ritjes naar het ziekenhuis te maken, kopjes koffie te drinken en te luisteren naar verhalen. Om samen de buurt schoon te maken of samen een buurtmaal-

In de buurtgroep willen we er voor elkaar zijn en ook voor de mensen die om ons heen wonen

tijd vorm te geven. Inzet voor een buurtgroep en een buurt betekent vervolgens ook dat er minder tijd overblijft om je in te zetten voor Hoop voor Noord als geheel en de activiteiten en samenkomsten die de kleine groepen overstijgen.

Op allerlei manieren proberen we, met vallen en opstaan, zegenend aanwezig te zijn

Op allerlei manieren proberen we, met vallen en opstaan, zegenend aanwezig te zijn. Dit geldt voor de kerk als geheel, maar net zo goed voor de afzonderlijke groepen. Dit zegenend aanwezig zijn, kan ertoe leiden dat mensen graag bij de gemeenschap willen horen, hoewel ze (nog) geen christen zijn. Dit onderdeel- worden van de gemeenschap vinden we belangrijk, omdat we ervan overtuigd zijn dat juist binnen die gemeenschap de relevantie van het evangelie ontdekt kan worden. Hierbij zijn mensen die willen meedoen niet slechts toeschouwers of gasten maar geven we ze, waar mogelijk, ook verantwoordelijkheden als ze zelf graag iets willen bijdragen aan de gemeenschap.

Streven naar gelijkwaardigheid in relaties

Het present-zijn in mijn buurt heeft mij ook belangrijke dingen geleerd, die ik mensen persoonlijk, maar ook kerkgemeenschappen als geheel, toewens. Je kunt zomaar gaan rondlopen in je omgeving met het plan dingen vóór mensen te gaan doen in plaats van samen mét hen op te trekken. Als je dingen vóór mensen gaat doen, word jij de hulpverlener. En de ander wordt degene die geholpen moet worden.

Maar samen met mensen optrekken, leidt tot meer gelijkwaardige relaties en geeft meer waardigheid aan die ander. Ik ben niet alleen het luisterende oor voor mijn oudere buurman die regelmatig zijn verhaal kwijt moet en kampt met lichamelijke ongemakken. Ik ben ook degene die blij is met zijn handige handen die mijn stoel repareren. En ik ben dankbaar dat hij, als wij als gezin in quarantaine moeten, graag een boodschap voor ons doet.

Het zo veel mogelijk streven naar gelijkwaardigheid in relaties, ook tussen mensen die heel verschillend zijn, helpt om afhankelijkheid te blijven ervaren. Je bent niet alleen afhankelijk van anderen, maar ook afhankelijk van de genade van God. In de rol van hulpverlener wordt maar al te vaak je kracht en onafhankelijkheid ten opzichte van de ander benadrukt. Maar juist kracht en onafhankelijkheid helpen niet mee aan het begrijpen en ervaren van het goede nieuws van Jezus.

Aansluiten bij wat God al aan het doen is

Een tweede les die ik geleerd heb, is dat ik mag aansluiten bij wat God al aan het doen is in de omgeving waar ik terechtkom. Hij is daar al aanwezig. Soms heel duidelijk, waar dingen in zijn naam gedaan worden. Soms wat meer verborgen, in de goede dingen die niet in zijn naam gedaan worden, maar naar mijn overtuiging wel het gevolg zijn van Gods algemene genade. Dat geeft een enorme rust. Het hangt niet van mij af. God is al aan het werk en daar mag

Geen dingen vóór mensen gaan doen, maar samen mét hen optrekken

Moment voorafgaand aan een doopbediening in Hoop voor Noord

ik bij aansluiten en mijn eigen rol spelen. Met soms verrassende uitkomsten.

Zo werk ik als vrijwilliger al jaren samen met een buurtbewoonster in een buurtmaaltijdproject. Zij staat uren in de keuken en heeft een groot hart voor de armere, oudere en eenzame mensen in de buurt. Met niet-aflatende energie blijft zij zich daarvoor inzetten. Ook in coronatijd. Voor mij een voorbeeld. Toen ik haar een keer vroeg wat het voor haar betekende met christenen en de kerk samen te werken, vertelde zij mij dat ze daardoor veranderd was. Had ze eerder meer negatieve vooroordelen over statushouders, nu probeert ze iedereen gelijk te benaderen. "Want we zijn allemaal mensen en hebben allemaal recht op een warme maaltijd."

Het hangt niet van mij af, God is al aan het werk en daar mag ik bij aansluiten

Hoop voor Noord

Meer priester dan prediker

Als derde punt ervaar ik dat je door present te zijn meer priester dan prediker bent. En als het moment geschikt is om iets te mogen zeggen, dat daar dan de priesterlijke aanwezigheid aan voorafgaat. Niet slechts als middel tot het eigenlijke doel, het verkondigen van het evangelie. Maar als waardevol doel in zichzelf, namelijk Jezus

Christus vertegenwoordigen die in je woont. Waarbij je de reactie van de ander, de mogelijkheid van verkondiging en de vrucht die dat eventueel oplevert, volledig aan God laat. Petrus bemoedigt daarmee zijn lezers, die hij eerder opgeroepen heeft een heilig priesterschap te vormen: "Erken Christus als Heer en eer Hem met heel uw hart. Vraagt iemand u waarop de hoop die in u leeft gebaseerd is,

wees dan steeds bereid om u te verantwoorden. Doe dat dan vooral zachtmoedig en met respect, houd uw geweten zuiver" (1 Petr. 3:15-16).

Van dat bidden voor en met mensen, probeer ik steeds meer een gewoonte te maken

Het aanwezig zijn bij mensen en voor hen bidden, ook als ze zichzelf geen christen noemen, heeft in zichzelf waarde, God wil het gebruiken. Op deze manier kan ik een schakel zijn tussen God en mensen. Van dat bidden voor en met mensen, naast dingen met en voor hen doen, probeer ik dan ook

steeds meer een gewoonte te maken. Zoals het inmiddels een vast ritueel geworden is om met een niet-christelijke kennis van mij om de zoveel tijd naar het graf van zijn vader te gaan. Waarbij ik op de begraafplaats bij het graf steeds het verzoek krijg om een gebed uit te spreken.

Aanwezig zijn als kerk en christen, met de nadruk op *zijn*, is niet gemakkelijk. Juist in een tijd waarin veel mensen het moeilijk vinden om te wortelen en langetermijnrelaties aan te gaan. Die tijd beïnvloedt ook christenen met een missionair verlangen. Ze worden ongeduldig, en krijgen bijgevolg de neiging niet-aanwezig te zijn en snel af te haken. Tegelijkertijd ligt er ook een kans. Juist in een tijd met veel vluchtige momenten, oppervlakkige relaties en korte-

Ontmoeting in de buurt

termijndenken kunnen kerken en christenen het verschil maken. Mits zij bereid zijn vol te houden en trouw te blijven in relaties en omstandigheden. Ook als het tegenzit, moeilijk wordt of er niets nieuws meer te beleven lijkt.

Blijf het grotere plaatje zien

Belangrijk is om als kerk en christen altijd het grotere plaatje te blijven zien. Het perspectief van het Koninkrijk dat jouw eigen leven, bestaan en grenzen overstijgt. Het bemoedigt mij enorm als ik luister naar de getuigenissen van volwassenen die wij in Hoop voor Noord mogen dopen. Heel vaak wordt daarin iets verteld over ervaringen die zij hadden in hun kinder- of tiener tijd. Met bijvoorbeeld een zondagsschool of een christelijk zomerkamp, waar bijbelverhalen en inspirerende leiders een belangrijke rol speelden. Bijna altijd zullen deze leiders niet weten hoe het leven van de kinderen en tieners verder is gegaan. In veel gevallen hebben de volwassen dopelingen tientallen jaren niks gedaan met dat wat ze gehoord en ervaren hebben. Tot het moment in hun leven dat God en geloof opeens relevant worden en er, voor mensenogen, vrucht te zien is.

Je mag aanwezig zijn in het leven van mensen, je mag een stukje meelopen op hun reis

Je mag als kerk en christen aanwezig zijn in het leven van mensen. Je mag een stukje meelopen op hun reis. En hopelijk laat jij ze ook met jou meelopen en geef je hun de mogelijkheid jou iets te geven. Mogelijk vraag je je af wat de vrucht of het resultaat is van dat met elkaar optrekken, als relaties ophouden en je mensen uit het oog verliest. Een ander moment kom je in het leven van mensen en kun je aansluiten bij iets waar anderen mee begonnen waren. En zie je geestelijke vrucht. Beide situaties zijn waardevol. Beide vormen een onderdeel van het grotere plaatje, het koninkrijk van God. Zoals Paulus beschrijft in 1 Korintiërs 3:6-7: "Ik heb geplant, Apollos heeft water gegeven, maar God heeft doen groeien. Het is niet belangrijk wie plant of wie begiet; alleen God is belangrijk, want Hij doet groeien."

Theodoor Meedendorp is voorganger van Hoop voor Noord in Amsterdam-Noord. Daar is hij onder meer verantwoordelijk voor buurtgroepen en hij is zelf ook een betrokken buurtbewoner. Daarnaast helpt hij kerken, als trainer voor Umoja Nederland (onderdeel van Tearfund), om kerk voor en met de buurt te zijn.

Meer informatie vind je op umojanederland.nl.

Vloeibare tijden

Al weer een tijdje terug las ik *Liquid Times*. Een indrukwekkend boekje van socioloog Zygmunt Bauman. Zijn stelling is dat steeds meer sociale instituties vloeibaar worden. Vroeger stond veel vast. Huwelijk, baan, politieke voorkeur, vriendenkring, woonplaats, kerk, geslacht... ze gingen vaak een leven lang mee. Onder druk van mondialisering, individualisering en digitalisering zijn deze dingen inmiddels vloeibaar. Onzeker. Maar als alles om je heen vervloeit, hoe kun je dan weten wie je bent en waar je staat? Bauman ziet het wereldwijd opgekomen populisme als een reactie op de 'tijd van onzekerheid', waarin we door al die vloeibaarheid leven.

Gerben
de Wild

Ook in de kerk blijken dingen vloeibaar. Sinds kort kunnen bij ons vrouwen predikant worden. Mensen die samenwonen worden niet meer van het avondmaal geweerd, ook niet als die van hetzelfde geslacht zijn. Forum voor Democratie of GroenLinks stemmen ontwricht meestal geen families. Een ijsje kopen op zondag of kerkshoppen is geen reden meer voor vermanend ouderlingbezoek. En er zijn meer voorbeelden.

Hellend vlak?

Begrijp me goed, genoemde veranderingen juich ik toe. Maar ik voel ook wel wat huiver. Zijn we nu op dat vermaledijde, hellende vlak? (Koude rilling.) En moet de synode ons daar dan niet van af halen met ontwijfelbare antwoorden in plechtige, nieuwe formulieren? Soms betrap ik mezelf op de gedachte dat het leergezag van de katholieke kerk eigenlijk zo gek nog niet was. Laat de professionals het maar uitzoeken en de geloofswaarheden uitstrooien over het kerkvolk. Dat bespaart een leek als ik een hoop getwijfel. Zeker als ook het Kerklatijn in ere wordt hersteld.

Ijdele hoop natuurlijk. Die geest gaat niet meer in de fles. Bovendien, als de geschiedenis van de theologie ons iets heeft geleerd, is het dat ontwijfelbare antwoorden ons niet zijn gegeven. Zelfs niet in het Latijn. Spannende tijden dus. Aan de andere kant, waren het in de kerk niet altijd al spannende tijden? Sloeg Jezus zelf niet allerlei sociale instituties aan gruzelementen? Stuurde Hij ons niet op het weerbarstige pad van de naastenliefde dat nieuwe antwoorden vraagt in nieuwe omstandigheden? Ik denk van wel. Maar liefde vraagt evengoed om trouw zijn aan elkaar, aan de kerk; inclusief de mensen die al die vloeibaarheid wat minder waarderen. Dat spanningsveld zal nog wel een tijdje onder ons zijn.

Gerben de Wild schrijft af en toe voor het kerkblad van zijn gemeente in Zwolle en werkt mee aan activiteiten op het gebied van duurzaam kerk-zijn.

Zorg voor vriendschap en vreugde

Jeugdwerk opnieuw doordenken

We maken ons zorgen om het jeugdwerk. Door de coronamaatregelen verloopt alles moeizaam. We willen dat onze jeugdwerkers jongeren motiveren en activeren. We zijn bang dat we na de coronacrisis niet meer gewoon kunnen starten. Herkenbare gedachten? Cruciaal is dat we ons afvragen waarom we jeugdwerk doen. En dat we beseffen dat we vreugdevol aanwezig mogen zijn in het leven van jongeren.

Al heel wat jaren mag ik meewerken aan het schrijven van de Jeugdtrends. Dit jaar draaiden de Jeugdtrends om de gevolgen van de coronamaatregelen. Naar voren kwam dat de impact van de coronacrisis op jongeren groot is. Gebrek aan structuur en contact kan voor jongeren desastreus zijn. Jongeren hebben minder mogelijkheden om elkaar te ontmoeten, terwijl dat in hun levensfase cruciaal is. Een gebrek aan onderling contact leidt tot een toename van angstklachten en somberheid. Jongeren zijn eenzamer dan ooit en daarnaast worstelen ze met gevoelens van verdeeldheid, teleurstelling en machteloosheid.

Het is goed dat we ons daarbij realiseren dat wat je in je vormende jaren meemaakt, invloed heeft op de rest van je leven. Wat de impact op de lange termijn zal zijn van bijvoorbeeld online onderwijs, samenscholingsverbod en avondklok weten we niet. Het kan negatief uitpakken, maar het zou ook kunnen dat jongeren er juist weerbaarder van worden en later beter kunnen omgaan met teleurstellingen. In de Jeugdtrends wordt aangegeven dat het belangrijk is om er te zijn voor jongeren en met hen in contact te blijven. Blijf in verbinding met jongeren. Kom waar dat kan in kleine groepjes samen. Leg online contact en doe dat vooral op een ontspannen manier. De kern is dat het belangrijk is om jongeren hoop te geven, ze te ondersteunen en te helpen.

Terug naar normaal?

Maar hoe gaan we straks weer verder? Kunnen we gewoon teruggaan naar hoe het was? Ik denk dat we dat niet zonder moeten doen. De onzekerheid waarin we zitten, de manier waarop we met elkaar gemeente waren voor en tijdens de coronacrisis heeft mij gestimuleerd om te overdenken wat jeugdwerk ten diepste zou moeten zijn. In mijn eigen gemeente zijn we een traject gestart om alles opnieuw te doordenken. Er kwamen verschillende vragen naar boven: Wat is de kern van jeugdwerk? Waarom doen we jeugdwerk?

Anko
Oussoren

Blijf in verbinding
met jongeren

Betekenisvolle
relaties
aangaan door
met jongeren
in gesprek te
zijn en plezier
te hebben

Wat willen we bereiken? Wat is voor ouders de waarde van kerkelijk jeugdwerk? In hoeverre moet het jeugdwerk zich bezighouden met de ouders? Zomaar een aantal vragen die cruciaal zijn om met elkaar te bespreken. Ik daag je uit om dit ook te doen in je eigen gemeente.

In het zoeken naar antwoorden werd ik geïnspireerd door het boek *The End of Youth Ministry* van Andrew Root. Root neemt ons mee op een ontdekkingsreis waarin hij ouders interviewt en met jeugdwerkers, predikanten en jongeren spreekt. Het boek kwam net voor de coronacrisis uit. De titel bleek bijna profetisch. Veel jeugdwerk kwam stil te liggen. Natuurlijk was dit niet wat Root voor ogen had. Hij benadrukt dat het einde van jeugdwerk vooral het gevolg is van de prioriteiten die ouders hebben voor hun kinderen. Ouders zijn bezorgd over de toekomst van hun kinderen. Ze hebben het beste met

hun kinderen voor en willen dat ze gelukkig zijn en in de toekomst een goed leven hebben. Ouders hebben een waslijst aan activiteiten die ze belangrijk vinden: schoolwerk, sport, muzikles, noem maar op. Maar het jeugdwerk van de kerk staat niet bovenaan. Jongeren moeten kunnen worden wat ze willen en ouders helpen hen om hun 'ding' te vinden zodat ze echt gelukkig worden. En ja, wat leren jongeren dan in het jeugdwerk? Daar leren ze geen vaardigheden die hen helpen om dit geluk te bereiken. De jeugdgroep wordt zelden gezien als het 'ding' van een kind. En ook niet als een plek om vaardigheden te verwerven voor een gelukkig leven. Jongeren zelf kijken er vaak net zo tegen aan. Vandaar de provocerende titel: *Het einde van jeugdwerk*.

**Het jeugdwerk
staat bij ouders niet
bovenaan**

Zingevingscrisis

Voor mij was deze observatie een confronterende spiegel. Herkenbaar als jeugdwerker, maar ook als ouder. Welke keuzes maak ik voor mijn kinderen? Root benadrukt dat de manier waarop veel ouders hun kinderen opvoeden niet de basis kan zijn voor het geluk van hun kinderen. Het is enorm kwetsbaar. Een 'gelukkig leven'-mentaliteit is te zwak om de pijn te dragen waarmee kinderen en jongeren worden geconfronteerd. Hier raakt Root de tijd waarin we leven. Jongeren zijn opgegroeid met het idee dat ze vrij zijn. Dat er onbegrensde mogelijkheden zijn. Je kunt alles worden wat je maar wilt, als je maar je best doet. Volg je passie, je hart, want het is aan jou om iets van het leven te maken. In dit ideaalbeeld waren voor de coronacrisis al barsten gekomen, maar nu zijn dat enorme scheuren geworden. Juist deze barsten en scheuren verdienen een plek in het jeugdwerk. De echte crisis is niet de pandemie, maar een zingevingscrisis! Jongeren mag in het jeugdwerk gewezen worden op een bron die uitstijgt boven hun beperkingen en mogelijkheden. In het jeugdwerk kunnen jongeren gestimuleerd worden na te denken over het doel waar ze voor leven. Zodat ze ernaar gaan verlangen om een waardevol leven te leiden.

**Welke keuzes maak ik
voor mijn kinderen?**

Met vrienden op reis naar vreugde

Root daagt ons uit om na te denken over de vraag waar jeugdwerk goed voor is. Verschillende antwoorden komen in het boek naar voren. Theologisch kun je zeggen: God leren kennen, natuurlijk. Meer vanuit een sociaal gezichtspunt: een veilige plek waar ze vrienden kunnen ontmoeten. Weer anderen zullen benadrukken dat het belangrijk is dat jongeren goede beslissingen nemen en leren leven volgens Gods geboden. Of dat ze mentaal gevormd worden om goede mensen te zijn, waarbij jeugdwerkers identificatiefiguren zijn. Ik vond het bijzonder om te lezen dat Root *vreugde* en *vriendenschap* benoemt. Het draait volgens hem namelijk niet om geluk.

Vriendschap
heb je nodig
om samen
leuke dingen te
doen

Het gaat om vreugde. Vreugde is: niet gericht zijn op onze omstandigheden, maar je identiteit vinden in Christus. In plaats van allereerst gericht te zijn op geluk moeten we naar Christus kijken. Hij kan onze pijn en angst dragen en ons vreugde geven. Vreugde ontstaat als in het jeugdwerk sterke en eerlijke vriendschappen ontstaan. Vrienden helpen bij het ontdekken van de persoonlijke identiteit van jongeren, maar vriendschap heb je ook nodig om samen leuke dingen te doen.

In plaats van gericht te zijn op geluk moeten we naar Christus kijken

Kort gezegd: jeugdwerk gaat in wezen over vrienden en relaties op de reis naar vreugde. Ook hier raakt Root de tijd waarin we leven. Juist omdat vriendschappen door de coronacrisis onder druk zijn komen te staan en jongeren elkaar minder of niet hebben ontmoet in jeugdgroepen. De komende tijd is het dan ook belangrijk om te investeren in vriendschappen. Vriendschappen tussen jongeren onderling, maar ook met de jeugdwerkers zelf.

Hoe dan?

Root is een meester in zijn culturele analyses, maar de praktische verwerking is altijd summier. Naast wat al is genoemd, blijft voor mij hangen dat jeugdwerk er niet alleen voor jongeren is en dat het cruciaal is dat ook ouders en ouderen er deel van uitmaken. Het is belangrijk dat na de coronacrisis het jeugdwerk geen aparte plek is die losstaat van het gemeentelven als geheel. Jeugdwerk moet geïntegreerd zijn in de gemeenschap. Maar hoe doen we dat dan?

Net als Root ben ik summier in mijn praktische uitwerking. Ik worstel er namelijk zelf ook mee. Ik ervaar het als een zoektocht om aan te sluiten bij jongeren. Het afgelopen jaar heb ik van alles gedaan om in contact te blijven met en om betrokken te zijn bij jongeren. De online-avonden waren vaak moeizaam. Het voelde niet altijd fijn en ik wilde zoveel meer. Toch heb ik ervaren dat het belangrijk is om contact te houden en er vooral te zijn. En ja, dan komt het ook voor dat jongeren afhaken, zoals dat overigens ook al voor de coronacrisis het geval was. Er zijn jongeren met wie ik geen contact meer heb en dat doet pijn. Misschien mogen we daarin iets voelen van wat Jezus ook voelde toen duizenden mensen Hem verlieten en Hij aan zijn vrienden de vraag stelde: "Willen jullie soms ook weggaan?" (Joh. 6:67). Ook toen waren de mensen gericht op geluk en niet op de vreugde die God door pijn en lijden kan geven. Tegelijkertijd bleven Jezus' vrienden Hem daar trouw.

Beschikbaar zijn

Om toch een richting te geven: ik gaf eerder aan dat we in mijn eigen gemeente met nieuwe ogen kijken naar het jeugdwerk. Hoe het eruit gaat zien, weet ik op het moment dat ik dit artikel schrijf nog niet. Wat ik wel weet, is dat ik net als Root gesprekken voer met jeugdwerkers, jongeren en predikanten. Het zijn boeiende en inspirerende gesprekken. En mijn eerste gedachte vanuit die gesprekken is dat we minder in het oplossen van problemen moeten denken.

Er zijn jongeren met wie ik geen contact meer heb en dat doet pijn

Door jongeren op te zoeken kun je iets van onvoorwaardelijke liefde en Gods genade laten zien

Iets wat Samuel Wells ook benadrukt in zijn boek *Een Nazaret-manifest*. Het jeugdwerk en jongeren worden zomaar als een probleem gezien waar we iets aan moeten doen. Maar we moeten niet zomaar iets doen voor jongeren. Wat we vooral kunnen doen, is aanwezig zijn. Dat betekent beschikbaar zijn op allerlei niveaus: fysiek, geestelijk, praktisch en emotioneel. Als je beschikbaar bent, dan zie je de ander als een persoon in wiens aanwezigheid je wilt zijn. Het is een mogelijkheid om vriendschap vorm te geven. Wees alert en geef gericht aandacht. Ook online. Zomaar ben je met andere dingen bezig. Als we op de weg gaan van 'zijn met' in plaats van 'zijn voor', moeten we dat doen in vertrouwen op God. Persoonlijk ligt hier voor mij de belangrijkste ervaring van de coronacrisis. Mijn aanwezigheid als christen, of dat nu in het jeugdwerk is of op andere plekken, is waardevol in zichzelf. Door jongeren op te zoeken. Door in hun aanwezigheid te zijn, iets van onvoorwaardelijke liefde en van Gods genade te laten zien. Door hun aandacht te geven, met hen in gesprek te zijn, plezier te hebben, of door biddend aanwezig te zijn. Zo kan ik betekenisvolle relaties aangaan.

Mijn aanwezigheid als christen is waardevol in zichzelf

Anko Oussoren werkt als adviseur bij Kerkpunt en is als jeugdwerker actief in GKV de bron in Hardinxveld-Giessendam. Momenteel is hij samen met anderen aan het onderzoeken hoe vanaf september het jeugdwerk van de GKV en NGK samengevoegd en opnieuw vormgegeven kan worden. De Jeugdtrends komen tot stand in samenwerking met verschillende kerkelijke jeugdwerkorganisaties en jeugdwerkers in gemeenten.

Webinar voor jeugdwerkers op 27 mei

Wil je hier verder mee aan de slag, neem dan deel aan het webinar Back on track?! op donderdagavond 27 mei. Met dit webinar willen we jeugdwerkers inspireren en handvatten geven om het jeugdwerk weer op te starten na de zomervakantie. Kijk voor meer informatie op kerkpunt.nl.

Samen verder...

Maar willen we wel dezelfde kant op?

Hoe willen we kerk-zijn als dat weer helemaal kan en mag? Gaan we weer alles doen wat we deden? Wat hebben we het meest gemist? Welke roeping hebben we te lang verzaakt? Wat betekent de fusie NGK-GKv voor onze lokale gemeente? Maar ook, wat betekent geloven en wat betekent onze gemeenschap voor mij? Deze vragen leiden zomaar tot nieuwe voornemens en beleid waar niet iedereen zich in herkent. En dan?

Jannet de Jong

Na het stilvallen door corona is in veel kerken een interne bezinning op gang gekomen. Het is een proces van bezinning dat niet nieuw is voor de meeste gemeenten, maar dat juist door de tijdelijke verstoring een nieuwe impuls heeft gekregen. Een belangrijke vraag is wel of er binnen kerkenraad en gemeente een gemeenschappelijk proces geweest is. Anders leidt dit mogelijk tot nieuwe voornemens en beleid waar niet iedereen zich in herkent. Zomaar ontstaat er weerstand.

De winst van bezwaardheid

In ieder veranderingsproces moet en zal aandacht zijn voor weerstand. Of het nu gaat om een meerjarenplan of om een kleine wijziging in de vormgeving van de samenkomsten: overal waar groepen samenwerken, speelt weerstand een rol. Het beste kun je weer-

Muziek is een kwestie van smaak: het kan je raken, maar ook voor vervreemding zorgen

stand uitleggen als een botsing van belangen. Dat kunnen belangen zijn die op allerlei niveaus spelen: het belang van veiligheid en vertrouwdsheid, een principiële overtuiging op grond van Bijbel, geloof of traditie, het belang van harmonie in de gemeenschap, het belang van een bepaalde doelgroep binnen of buiten de kerk, het belang van inzet van eigen kennis en kunde. Wanneer belangen van een persoon of groep niet gediend worden in beleids- of besluitvorming komt weerstand op. Mensen in de kerk voelen zich dan 'niet gehoord', 'bezwaard' of 'verontrust'.

Een voorbeeld ter verduidelijking. Er zijn goede redenen te bedenken om een veelkleurig muziekpalet in de gemeente te hanteren. Denk aan de inzet van vele muzikale talenten, de kans om je in veel verschillende stromingen te verdiepen, herkenning voor verschillende groepen in de gemeente en een brede keuze uit liederen en muziek. Het is echter niet wat we in veel kerken gewend waren, het vraagt om aansturing en organisatie. Nieuw beleid op dit gebied zal weerstanden oproepen. Er spelen verschillende belangen: van doelgroepen, vertrouwdsheid en traditie, maar ook van harmonie in de gemeenschap.

Dat belangen botsen is onvermijdelijk. Dat weerstand zichtbaar wordt rond beleids- en besluitvorming is dus niet iets om bang voor te zijn. Sterker nog, die weerstand kan heel nuttig zijn. Daardoor worden we geholpen om onze voorstellen nog eens goed te doordenken. Vragen die we dan kunnen stellen:

- Worden de juiste belangen gediend?
- Willen we te snel of gaan we te langzaam?
- Wat kunnen we aan ons voorstel toevoegen om tot een breder gedragen, meer duurzaam plan te komen?

Aandacht en grenzen voor wie 'niet wil'

Wanneer aan weerstand (te) weinig aandacht wordt geschonken, leidt dat tot vervreemding tussen de betrokkenen. In veel gevallen is dat onnodig. Voor heel veel mensen is het veel belangrijker dat zij gehoord worden, dan dat precies gebeurt wat zij willen. Om met elkaar in verbinding te blijven, is het dus nodig om het gesprek te zoeken. Dat moet zowel in de kerkenraad (waar we niet zomaar op één lijn zitten) als tussen kerkenraad en gemeente en in de gemeente. Doe dat dan ook veel en vaak, juist als je in de positie bent dat je medeverantwoordelijkheid draagt voor het beleid van de gemeente.

Het is geen pappen en nathouden, maar een loffelijk streven om elkaar vast te willen houden. Ook als de besluiten al zijn gevallen. Waar je op inhoud andere keuzes maakt, is het vaak nog wel

.....
Weerstand is een botsing van belangen

.....
Om met elkaar in verbinding te blijven, is het nodig om het gesprek te zoeken

Gemeente-zijn

mogelijk om oprecht mee te leven met de emoties van de ander. Of in het proces aandacht te hebben voor wat je voorgenomen besluit met sommigen doet. Dat is niet gemakkelijk en soms ook niet leuk. Het voelt voor wie resultaatgericht is weleens als onnodige vertraging. Maar een goed gesprek brengt naast mogelijke vertraging vooral verdieping en verbinding. Een helpende vraag om weerstanden op het spoor te komen is: wat staat er voor u/jou op het spel als het gaat om...?

Zie weerstand dus als vertrekpunt voor een goed gesprek. Dat geldt overigens voor beide kanten. Want wie niet (meer) nieuwsgierig is naar het verlangen, de argumenten en belangen van de ander, moet overwegen of hij/zij nog wel onderdeel wil zijn van de gemeenschap. Vaak wordt daarbij naar de kerkenraad gewezen: had die

maar eerder moeten communiceren. Dat is soms terecht. Vaker echter is er voldoende informatie gedeeld, maar heeft het gesprek erover niet plaatsgevonden. Dat lijkt me een verantwoordelijkheid van alle partijen – die vaak eenzijdig bij de kerkenraad wordt gelegd.

Ik zie kerkenraden regelmatig gevangenzitten tussen allerlei stemmen uit de gemeente

Ik zie kerkenraden regelmatig gevangenzitten tussen allerlei stemmen uit de gemeente; mensen die hard roepen maar niet willen of kunnen luisteren naar de andere kant. Hier past pastorale zorg voor

de bezwaarde (eventueel met externe hulp). De kerkenraad moet zich beslist niet laten gijzelen door wie in zijn of haar vasthoudendheid geen oog meer heeft voor een ander of groter belang dan zijn eigenbelang.

Omgaan met verschillen

Op de website van Netwerk Vredestichters is veel informatie te vinden over omgaan met verschillen, waaronder een quickscan die je helpt in te schatten wanneer een verschil van mening of inzicht een conflict is geworden. Zie vredetichters.nl.

Eigen bezwaren

Wat nu als je zelf, als lid van de kerkenraad, moeite hebt met de besluiten die voorliggen? Dat is echt wel een andere positie, omdat je je in je ambt mee verantwoordelijk voelt voor de te nemen stappen. Hier gelden op persoonlijk niveau dezelfde stappen. Allereerst is het van belang je uit te spreken. Daarbij is het nodig om eerlijk naar jezelf te kijken.

- Wat maakt dat ik weerstand voel?
- Waarop is die weerstand gebaseerd?
- Welke belangen spelen mee?
- Hoe weeg ik die ten aanzien van de belangen die we in de kerkenraad besproken hebben?
- Wat zou ik nodig hebben om wel mee te gaan in het te nemen besluit?
- Hoe haalbaar is het om mee te gaan?

Gemeente-zijn

- Wat kost het mij om me neer te leggen bij het plan?
- Wat staat er voor mij op het spel?

Het is van belang dat ook in de kerkenraad ruimte en aandacht is voor weerstanden. Een goede reden daarvoor is dat wat je in het kerkenraadsteam aan bezwaren kunt benoemen, meestal ook in de gemeente speelt. Zorgvuldigheid aan de kerkenraadstafel betaalt zich dus vaak uit in sterker beleid en breder draagvlak. Hier ligt een schone taak voor de voorzitter in het leiden en begeleiden van de besluitvorming. Opnieuw: een of meer goede gesprekken zijn geen vertraging, maar verdieping!

Wat nu als je zelf, als lid van de kerkenraad, moeite hebt met de besluiten?

Deep democracy

Deep democracy heeft als kern dat besluiten en gesprekken verrijkt worden als iedereen die meebeslist gehoord wordt. De focus ligt op verbinding, goede relaties en ruimte voor de ander. Zie *Dienst 2* van 2019 'Diversiteit is een zegen' en *Dienst 1* van 2020 'De wijsheid van de groep', ook te downloaden via blad-dienst.nl.

Onbewuste weerstand

Heel vaak is de eerste weerstand onbewust en onbedoeld. Veranderingen komen niet op gang, we vervallen in oude patronen of in onze gemeenschap is weinig energie ondanks een ronkend visiestuk. Het zijn signalen die duiden op onbewuste weerstand. Het kan helpen om heel actief op zoek te gaan naar de bezwaren die leven.

Kunnen we elkaar nog vinden in een veelheid aan verlangens, argumenten en belangen?

.....
**Er wordt onderling
 gemord, mensen
 blijven weg en de
 kerkenraad hoort
 het pas later**

Opnieuw een voorbeeld ter verduidelijking. Enkele maanden na de invoering van een nieuw, veelkleurig muziekpalet blijkt dat in de gemeente vooral Opwekking wordt gezongen. Verschillende gemeenteleden ervaren vervreemding: waar blijven de psalmen en onze vertrouwde liederen? En waarom komen de liedteksten niet op de beamer? Het draagvlak voor het nieuwe beleid van de gemeente kan hierdoor zomaar verkleinen. Er wordt onderling gemord, mensen blijven weg en de kerkenraad hoort het pas later.

Welke weerstand speelt er? Door in gesprek te gaan, wordt ontdekt dat de relatief jonge band meestal de liedkeuze invult (dat was voorheen het geval op 'hun' zondag). De voorkeur van de bandleiden ligt bij het voor hen bekende en goed zingbare Opwekkingsrepertoire, dat ze online vaak beter vinden klinken dan een psalm of klassiek kerklied. Ook Engelstalige liederen zijn voor hen geen probleem. Onbewuste weerstand bij de bandleiden (tegen het voor hen onbekende repertoire en de nieuwe werkwijze) speelt hier mee, ook al hebben zij ingestemd met het beleid.

De kerkenraad trekt zijn lessen: in de plannen is met het online-aspect en de aansturing te weinig rekening gehouden. Daarnaast was voor niemand duidelijk wie aanspreekpunt is voor het uitvoeren en evalueren van het nieuwe profiel. Een liturg zal samen met de muzikanten en de voorganger de liedkeuze gaan afstemmen. Door naar elkaar te luisteren, krijgen gemeente en muziekgroep meer aandacht voor elkaars belangen en wordt het beleidsplan 'ingekleurd'. Een gesprek over stagnerend beleid en weerstand kan zo vrucht dragen. Nog mooier was het geweest als dit gesprek eerder in het proces gevoerd was.

Elkaar vertrouwen schenken

Natuurlijk zal nog steeds niet iedereen blij zijn met de gemaakte keuzes. Dan is het helpend om heel helder op een rij te hebben welke waarden en belangen er liggen onder het beleid van kerkenraad en gemeente. Dat is zowel onderwerp als doel van het onderlinge gesprek. Wanneer de roeping en het verlangen van de gemeente doorvertaald zijn in het wat en hoe van gemeente-zijn, hoef je het niet altijd met elkaar eens te zijn, maar wordt wel eenheid ervaren. De erkenning van die eenheid helpt om elkaar het vertrouwen te schenken waarin verandering kan leiden tot groei en bloei.

Jannet de Jong werkt als adviseur voor Kerkpunt en begeleidt kerkenraden en gemeenten bij complexe vraagstukken. Ze is opgeleid als theoloog, teamcoach en interim-predikant.

.....
**Je hoeft het niet
 altijd met elkaar
 eens te zijn om
 eenheid te ervaren**

Het Leven is kort

“U weet niet eens hoe uw leven er morgen uitziet” (Jak. 4:14)

Laatst vroeg iemand uit Nederland of ik over drie weken tijd had om af te spreken. Over drie weken heb ik nog niets gepland, dan weet ik nog niet of ik tijd ga hebben. Want zo is het leven hier in Bolivia. Mensen hebben zelden een agenda en spontane ontmoetingen zijn de norm. Ik moet bekennen dat ik daarin behoorlijk Boliviaans ben geworden.

In Nederland willen we weten waar we aan toe zijn. We willen weten of we nu al onze zomervakantie kunnen boeken, wanneer we weer een terrasje kunnen doen. De pandemie legt onze zwakheid bloot: we willen controle hebben. We worden nu gedwongen om de dingen per dag te nemen. We weten niet hoe morgen eruit ziet en dat maakt ons onrustig. Gaan wij daar als christenen anders mee om? Of zijn wij net zo gesteld op de illusie van controle? Jakobus gaat daarop in. Hij komt met het voorbeeld van een zakenman die op reis wil gaan voor een jaar. Een normale beschrijving van zakendoen en geld verdienen, dat is het probleem niet. Wat Jakobus aankaart, is de houding van zelfverzekerdheid en arrogantie die achter deze plannen schuilgaat. De zakenman pretendeert alles onder controle te hebben.

Het leven is kort, zegt Jakobus, het is als een damp “die heel even verschijnt en dan al verdwijnt”. We hebben onze levensduur niet in de hand. Het is net als met de rijke man uit de gelijkenis in Lucas 12. Hij had een goede opbrengst en wilde grotere schuren bouwen zodat hij ervan kon genieten. Maar nog diezelfde nacht stierf hij.

Deo volente

Wat de zakenman zou moeten zeggen is: “Als de Heer het wil, zijn we dan in leven en zullen we dit of dat doen”. Met plannen maken is niets mis, maar doe het wel in afhankelijkheid van God. Paulus voegde ook regelmatig een ‘zo de Here wil’ toe aan zijn plannen, bijvoorbeeld in 1 Korintiërs 4:19 of Romeinen 1:10. Het interessante is dat hij dat niet elke keer doet. Calvijn merkte op dat dit ook niet elke keer gezegd hoeft te worden, zolang de houding van afhankelijkheid van God er maar is. Daarom hoeft er geen Deo volente op elke uitnodiging en achter elk item in onze agenda. Dan wordt het een loze formule. Maar onze houding van afhankelijkheid moet terug te zien zijn in hoe wij spreken en hoe wij plannen maken. Ons vertrouwen op God moet te merken zijn in hoe wij omgaan met de onzekerheid. Want ook al weten we niet hoe morgen eruit ziet, we weten wel Wie het in zijn hand heeft.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zendeling in Bolivia en geeft les aan het Theologisch Seminar in Sucre.

Janita
Geertsema

Breken en delen

Diaconaat als tafeldienst

De diaconale praktijk is vitaal, breed en flexibel, dat is ook tijdens de coronapandemie weer gebleken. Nu zijn kerken niet de enigen die zich in de samenleving inzetten voor anderen; verschillende organisaties en instellingen dragen bij aan een netwerk voor mensen in nood. Onder diakenen roept dit soms de vraag op: wat is het eigene van diaconaat?

Erica Meijers

Er bestaan veel definities van diaconaat. In Nederland wordt vaak die van het handboek diaconiewetenschap *Barmhartigheid en gerechtigheid* gehanteerd: diaconaat is “het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en sociaal- maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving”. Voor deze bijdrage vat ik dit samen in drie p’s: *profetie*, *presentie* en het *pannetje soep*. Elk heeft haar eigen kracht en zwaktes en is verbonden met een groot woord uit de christelijke traditie.

- Bij *profetie* hoort het woord *gerechtigheid*. Het gaat hier om het “scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving”. Zonder de andere twee p’s kan dit een bittere en verbeterde strijd worden, waarbij vooral gekeken wordt naar wat er niet goed gaat in de samenleving.
- Bij *presentie* is theologisch gezien het belangrijkste woord *verzoening*. Presentie draait om het “mee uithouden van lijden en sociaal-maatschappelijke nood”. Het erbij zijn, trouw zijn. Een stukje met mensen meelopen op hun weg, ook als er geen oplossing is. Zonder voorwaarden en doelstellingen die binnen een bepaalde tijd moeten worden gehaald. Maar zonder de beide andere p’s kan dit leiden tot moedeloosheid of bitterheid. Want wordt het ooit wel beter?
- Bij het *pannetje soep* hoort het bijbelse woord *barmhartigheid*. Het pannetje soep duidt hier vooral op “opheffen of verminderen” van acute nood. Dit is helaas een noodzakelijk en waarschijnlijk ook het meest voorkomende onderdeel van het diaconale werk. Het is ook het meest omstreden. Er is het risico van symptoombestrijding. En de ongelijkheid die er altijd is in diaconale verhoudingen, kan door het ‘uitdelen van soep’ versterkt worden, want de uitdeler bepaalt meestal de regels.

Elk van deze drie p’s is waardevol, maar wanneer ze los van elkaar en soms zelfs tegenover elkaar staan, raakt de balans zoek. Hoe kunnen we zorgen voor een vruchtbare wisselwerking? Voor mij ligt

Waarom
zetten de
diakenen alles
klaar voor het
avondmaal?

© Hans Buurman

die in de duiding van diaconaat als tafeldienst, een praktijk van breken en delen. De maaltijd geeft diaconaat zijn eigen vorm en richting. Dit licht ik graag verder toe.

Kerk als tafelgemeenschap

Eten speelt in de Bijbel een belangrijke rol. Er zijn talloze verhalen: van de kwartels en het manna in de woestijn, tot de haastig bereide maaltijden voor onverwachte gasten. Ook in het leven van Jezus heeft eten een voorname functie. Vooral in het Lucasevangelie is Hij ofwel op weg naar een maaltijd, ofwel komt Hij ervandaan of ligt Hij net aan. Veel van de verhalen over maaltijden in de evangeliën verwijzen naar het koninkrijk van God en hoe het er daar aan toegaat, zoals het verhaal van de twee broden en de vijf vissen. Zelfs de Opgestane eet; Hij breekt het brood bij de Emmaüsgangers. Als Hij aan de discipelen verschijnt, vraagt Hij hun iets te eten en verorbert een stuk geroosterde vis. Zozeer hoort voedsel bij mens-zijn, bij leven (Luc 24).

Voedsel is gemeenschap: het produceren, verdelen en consumeren van voedsel geeft vorm aan menselijke relaties. Eten gaat niet alleen over het vullen van je maag om in leven te blijven. Het geeft geborgenheid en vertrouwen, vanaf de allereerste dagen van ons bestaan. Honger is uitsluiting en angst. En als eten gedeeld wordt, gaat dat vaak gepaard met ontmoeting en gesprek. Het is dan ook geen wonder dat de kerk is begonnen rond de maaltijd. Tijdens de maaltijd ontmoetten de volgelingen van Jezus elkaar, vertelden ze verhalen over wie Hij was en wat Hij leerde. Aan tafel werden de onderlinge relaties vormgegeven en onenigheid uitgevochten. Zo kreeg de kerk vorm. Het boek Handelingen getuigt daarvan. En zoals Jezus zelf aan tafel duidelijk maakte wat zijn missie is, zo herdenken en herdenken zijn volgelingen aan tafel zijn leven en sterven. In haar kern is de kerk een eetclub.

Eten speelt in
de Bijbel een
belangrijke rol

Dit alles sluit nauw aan bij het woord *diaconia*: we kennen het als dienen, maar dat dienen vond zo vaak aan tafel plaats dat 'de tafel' altijd in het woord meeklonk. 'Aan tafel bedienen' is dan ook een goede vertaling. In de loop van de geschiedenis is die relatie tot de tafel helaas verloren gegaan. Want via de tafel is het diaconaat verbonden met het hart van de kerk.

Diaconaat en avondmaal

Diakenen hebben vanouds een belangrijke taak aan de tafel van de Heer. Het diaconaat ontspringt aan het avondmaal, gaat vandaar op weg en keert er steeds weer naar terug. In onze tijd is de verbinding tussen avondmaal en diaconie lang niet zo duidelijk. De diaken doet de collecte, zet alles klaar voor het avondmaal, maar wat heeft dat nu te maken met de andere taak, het lenigen van de nood in de samenleving en in de eigen gemeenschap?

In de geschiedenis van de kerk zijn diaconaat en avondmaal uit elkaar gegroeid. Het avondmaal kwam losser te staan van de alledaagse maaltijd en werd een symbolisch ritueel. Het brood werd

niet langer bijeengebracht door de mensen die naar de tafel kwamen, maar door de priester klaargezet. Daarmee kwam een proces van vergeestelijking en individualisering op gang dat diaconaat en eucharistie uit elkaar trok.

Toch zijn avondmaal en diaconaat nauw met elkaar verbonden. Net als in het diaconaat is in het avondmaal het lichaam belangrijk, het materiële. God werd een mens van vlees en bloed, met een kwetsbaar lichaam dat hongerig kon zijn. Hij werd een

mens in de marge, een lijdende mens, een slaaf. Ook dat wordt uitgedrukt in het breken van het brood. De Eeuwige is erbij, Hij is *present* daar waar mensen gebroken zijn en gebroken worden.

Dat is misschien wel de kern van de verbinding tussen diaconaat en avondmaal: in het brood dat we breken verbinden we ons met

.....
In de geschiedenis
van de kerk zijn
diaconaat en
avondmaal uit
elkaar gegroeid

Als eten
gedeeld wordt,
gaat dat vaak
gepaard met
ontmoeting en
gesprek

Christus en door Hem met wie lijden in deze wereld. Als tafelgenoten van Christus kunnen we niet onverschillig blijven. Gedenken is daarom ook een daad die we dagelijks vorm en betekenis geven in het diaconaat. In de vroege kerk werd van wat was meegebracht, vanaf de tafel gedeeld met de armen. Daarom is de collecte bij het avondmaal vaak voor de diaconie.

Het breken van het brood is ook een profetische daad van verzet tegen het feit dat het lijden nog altijd doorgaat. Door Jezus' lijden en sterven zichtbaar en tastbaar te gedenken, verzetten we ons tegen het onzichtbaar maken van allen die lijden. Door het brood te breken, verbinden we ons met Christus en door Hem met allen die vandaag in de marge van de samenleving zijn en die niet gehoord en gezien worden. Het zichtbaar maken van mensen in de knel en het op de agenda zetten van problemen die in de weg staan van recht en vrede, horen bij het breken van het brood.

Een maaltijd van overvloed

Door het lijden te zien en zichtbaar te maken, ontstaat verlangen naar een andere werkelijkheid en krijgen we zicht op het feestmaal van God zelf. Als er één maaltijd is die naar Gods koninkrijk verwijst, dan is het wel het avondmaal! Hier heerst geen schaarste, maar overvloed. Niemand kan hongerig of in verlatenheid opstaan van de tafel van de Heer. Hier worden we gevoed en ontvangen we vertrouwen, troost en geborgenheid. En de moed om het verwachten vol te houden en vorm te geven in het leven van alledag. Door *present* te zijn waar geleden wordt, *profetisch* te spreken met het oog op Gods komende rijk en in de erkenning dat lichaam en geest onverbreekbaar verbonden zijn in het brood, of in het delen van *pannetjes soep*.

Daarbij gaat het niet alleen om anderen. We zijn zelf een gemeenschap van onvolmaakte mensen, gebroken soms, vermoeid en beschadigd. Aan de tafel van de Heer kijken we elkaar aan en worden de relaties tussen ons veranderd, al is het soms maar voor even. We zijn gasten van Christus, onze tafelheer. Daardoor breken en delen we als gelijken. Dat helpt ons bestaande verhoudingen te relativeren. Aan de tafel van Christus staat niemand boven een ander. Dat biedt ruimte om relaties die moeilijk zijn, of helemaal vastgelopen, even in een ander licht te plaatsen. Daardoor ontstaat zicht op de mogelijkheid van verandering. Zo leert het avondmaal ons te hopen en geloven dat lijden, kwaad en dood niet het laatste woord hebben. In die hoop leeft ook het diaconaat. Na het breken van het brood en het delen van de vrucht van de wijnstok gaan we de wereld in. De eetclub van Christus heeft zijn deuren wagenwijd openstaan.

.....
De eetclub van
Christus heeft zijn
deuren wagenwijd
openstaan

Een diaconale beweging

De conclusie moet dan ook zijn dat het diaconaat geen aparte afdeling van de kerk is, maar een perspectief op de wereld en een praktijk in de wereld vanuit de tafel van de Heer. De diakenen en diaconale vrijwilligers zijn de motor van de beweging die zo ontstaat. Hun taak is te delen met mensen in nood en de ervaringen

en verhalen van deze mensen weer terug te brengen de kerk in, terug aan de tafel, zodat zij zichtbaar worden. Zo blijft de tafel van de Heer levend en relevant in de wereld van vandaag. Zo blijft ons gedenken en vieren een levend gedenken en vieren. Die beweging zal blijven doorgaan, tot de dag van het Koninkrijk aanbreekt. De *profetie*, de *presentie* en het *pannetje soep* kunnen niet zonder elkaar, net zomin als diaconaat en liturgie, dienen en vieren, zonder elkaar kunnen.

Diaconaat is tafeldienst. Een maaltijd is daarom een geschikte manier om het diaconale werk vorm te geven. En dat gebeurt ook volop. Diaconaat zonder het delen van voedsel en het delen van maaltijden aan tafels, is eigenlijk ondenkbaar. In coronatijd lijkt het lastig of zelfs onmogelijk. Maar diakenen zijn creatief, gewend aan

crises en goed in improvisatie: er zijn altijd nieuwe vormen mogelijk. En als dat niet lukt, probeer dan eens naar je diaconale werk te kijken vanuit het perspectief van de tafel. Die tafel zelf verandert het perspectief op diaconaal werk. De blik is minder op de nood en meer op de onderlinge relaties gericht, op de gemeenschap.

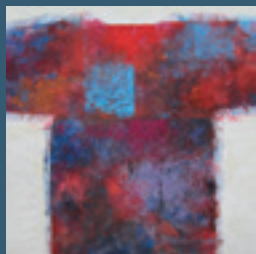
Diaconaat ontspringt aan de tafel van de Heer en gaat al brekend en delend de wereld door. Het keert steeds weer terug bij de bron om zich daar te voeden met de verwachting van Gods rijk van vrede en recht. En soms worden onze tafels tekens van het feest van Gods tafel, waar alle mensen het leven in al zijn volheid kunnen genieten.

Dit is een ingekorte versie van de dertiende Diaconale Lezing die werd gehouden op zaterdag 7 november 2020 door Erica Meijers, universitair docent Diaconaat aan de Protestantse Theologische Universiteit. De hele lezing is te vinden op stichtingrotterdam.nl.

Een maaltijd is een geschikte manier om het diaconale werk vorm te geven

ZEVEN

wegen van barmhartigheid

DE NAÏVITEIT VAN HET DOEN
WERKSCRIFT

ZEVEN wegen van barmhartigheid

In het werkschrift *ZEVEN wegen van barmhartigheid* vind je manieren om met de zeven werken van barmhartigheid aan het werk te gaan. Direct, handen uit de mouwen als vrijwilliger. Of nadenken, met boeken of films. In liturgie en diaconie. Laat de gevarieerde inhoud je inspireren om handen en voeten te geven aan de zeven werken van barmhartigheid. Kijk op zevenwerken.nl voor meer informatie of om het werkschrift te bestellen.

Kerkpunt nieuwe naam toerustingscentrum

Kerkpunt is de naam van het nieuwe toerustingscentrum van de Gereformeerde Kerken vrijemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Sinds begin dit jaar werken het Praktijkcentrum, de Nederlands Gereformeerde Toerusting en het Diaconaal Steunpunt samen met het oog op de hereniging van NGK en GKv.

Directeur Cors Visser is blij met de naam Kerkpunt: "Wij maken een punt van kerk-zijn. Want in en door kerken kunnen mensen iets proeven van het koninkrijk van God. Kerkpunt staat ook voor een plek waar mensen terecht kunnen. Vanuit een levend geloof, met hart voor de kerk en met onze kennis en ervaring willen we kerken inspireren en begeleiden." De belofte van Kerkpunt is: "Kom verder in kerk-zijn". Daarmee wil de organisatie uitstralen dat ze zowel uitnodigend als toekomstgericht is. Kerkpunt wil gemeenten binnen en buiten de GKv en NGK beter van dienst zijn en heeft door de fusie de kennis en expertise samengebracht op één plek. Bij Kerkpunt werken twaalf mensen op het gebied van jeugd, missie, diaconaat, kerkenraden, predikanten en gemeentebrede ontwikkelingen. Kerkpunt is een fusie van Nederlands Gereformeerde Toerusting (Predikanten Steunpunt, Kerkenraden Steunpunt, Jeugdwerk Steunpunt en Missionair Steunpunt), Diaconaal Steunpunt en Praktijkcentrum.

Opgelicht als diaconie

Regelmatig worden diaconieën slachtoffer van oplichting. Ze krijgen te maken met mensen die na de kerkdienst of via de telefoon aankloppen voor kleine betalingen in noodsituaties. Bijvoorbeeld de kosten voor openbaar vervoer om te kunnen reizen naar een ernstig ziek familielid elders in het land. Het gaat in de verzoeken om een schrijvende en vaak acute situatie, bedoeld om medelijden op te wekken. Wat kun je doen?

- Houd hulp zo concreet mogelijk! Geef geen contant geld en maak geen geld over naar een rekening.
- Zorg dat je de sociale kaart van je plaats kent zodat je kunt doorverwijzen, bijvoorbeeld naar overnachtingsmogelijkheden.
- Hanteer een zekere mate van zakelijkheid. Vraag goed door om het ware verhaal te achterhalen.
- Zorg voor een stappenplan waarin je omschrijft hoe je als diaconie omgaat met financiële hulpvragen. Zo'n stappenplan helpt bepaalde vormen van misleiding te voorkomen.
- Deel hulpvragen met andere diaconieën en hulpverleners om 'shopgedrag' bij verschillende kerken en instanties te voorkomen.
- Ben je opgelicht? Doe dan aangifte, ook als het maar om kleine bedragen gaat.

Wil je als diaconie een eigen stappenplan opstellen? Download dan een voorbeeldstappenplan voor financiële individuele hulpverlening. Je kunt dit document aanpassen en aanvullen naar de eigen situatie.

Meer informatie vind je op kerkpunt.nl.

Wat mag ik als preeklezer?

VRAAG

Als preeklezer bereid ik me altijd goed voor. Ik vind het mooi werk en het is belangrijk dat de preek goed overkomt. Als ik een geschikte preek gevonden heb, blijkt dat er altijd wel opmerkingen in staan die niet precies kloppen voor onze gemeente. Ik neem wel de vrijheid om soms wat aan te passen, maar hoever mag ik daarin gaan? En is het oké als ik er een heel andere liturgie bij maak?

Jaap van
den Bos

ANTWOORD

Ik vind dit een voorstelbare vraag. In de kerkelijke regelingen is over preeklezen amper iets te vinden, behalve dat de te lezen preek door een bevoegd predikant gemaakt moet zijn. Voor die regel is wel iets te zeggen. Maar daar gaat de vraag niet over. De vraag gaat over de mate waarin de gekozen preek en liturgie mogen worden gewijzigd of aangevuld en of daar bepaalde criteria voor zijn. Criteria zijn er niet, maar er valt wel wat over te zeggen.

Op basis van vertrouwen

Het is belangrijk dat een gemeente (en kerkenraad) op basis van vertrouwen, en niet uit controle of regelzucht, met jou als preeklezer omgaat. Het is te waarderen dat je wilt preeklezen en een dienst wilt leiden. Fijn dat je graag wilt dat de preek goed overkomt.

In die bedding van vertrouwen is het aan jou om dat vertrouwen op een mooie, aansprekende, onbevangen en eerlijke manier invulling te geven. Je moet je echt vrij kunnen voelen je de dienst eigen te maken en zo goed mogelijk de gemeente aan te spreken.

Binnen dat vertrouwen is veel mogelijk. Wanneer de inhoud van de preek en de hoofdlijn ervan niet gewijzigd worden, kun je best dingen toevoegen of weglaten. Een op zich mooi voorbeeld kan door de tijd ingehaald zijn. Ook kan een veel actueler of specifiek voorbeeld, of een toespitsing op de lokale situatie, ervoor zorgen dat de preek landt in het nu. Ik denk zelfs dat het wenselijk is om dat te doen. Dat laatste zeg ik vooral omdat het ook bij preeklezen belangrijk is dat er verbinding met de hoorder wordt gelegd. Een van de manieren om dat te doen, is als preeklezer die verbinding te zoeken. Dat kan in woorden, maar natuurlijk ook in de manier waarop je de preek presenteert en de dienst leidt.

.....
**Over preeklezen
is in de kerkelijke
regelingen amper
iets te vinden**

Jaap van den
Bos: "Zoek als
preeklezer de
verbinding met
de hoorder"

De gemeente actueel aanspreken

Daarnaast is het eerlijk en respectvol om de maker van de preek geen zinnen of gedachten in de mond te leggen die hij of zij niet geschreven heeft. Dat kun je prima ondervangen door te benoemen welke aanvullingen of voorbeelden je zelf toevoegt. Zo zou je kunnen zeggen: "Deze passage roept bij mij het voorbeeld op van...". Of: "Ik denk dat dit goed te verbinden is aan...". Daarmee doe je én de schrijver van de preek recht én tegelijk maak je werk van het actueel aanspreken van de gemeente. Je zou ook kunnen vertellen waarom je deze preek gekozen hebt of wat jouzelf er zo in aanspreekt.

De meeste preken zul je van internet halen, zeker nu de preken-serie *Waarheid en recht* niet meer wordt uitgegeven. Die preken zijn vaak specifiek op een gemeente gericht en niet geschikt gemaakt

.....
**Het is respectvol
om de maker van de
preek geen zinnen in
de mond te leggen**

als leesprek. Als preeklezer moet je dat zelf doen. Dat is natuurlijk prima, maar laat wel de predikant weten dat je zijn/haar preek gebruikt. Wanneer je ingrijpender wijzigingen hebt, dan is het verstandig dat te delen met (of zelfs om goedkeuring te vragen van) de maker van de preek. Ik zou het dan ook in de dienst zeggen, bijvoorbeeld: “De preek die ik in deze dienst lees, heb ik enigszins aangepast aan onze situatie, in overleg met de predikant die deze preek heeft gemaakt”.

Verschillen in liturgische stijl

De liturgie waar je naar vraagt, is een ander verhaal. Zeker met de grote hoeveelheid en diversiteit aan liederen, de verschillen in liturgische stijl en de lokale mogelijkheden is het veel moeilijker om één liturgie bij een preek te schrijven. Je mag de liturgie die bij een preek zit, opvatten als een mogelijkheid, ook al is er vaak een bewuste keuze gemaakt waarbij preek en liederen elkaar versterken. Als preeklezer kun je zelf een liturgie opstellen, passend bij het lokale profiel en het type begeleiding. Ik zou je zelfs willen aanmoedigen om dit te doen. Daar is ook alle ruimte voor. Het zo zelf bezig zijn met de liturgie helpt om brugzinnen te formuleren tussen de verschillende liturgische onderdelen. Bijvoorbeeld: “In de Bijbel lezen we net over Gods grootheid, mooi om te lezen maar ook mooi om te bezingen; het volgende lied sluit daar heel goed bij aan”.

Ik moedig je aan om zelf een liturgie op te stellen, passend bij het lokale profiel

De vraag die je stelt, vind ik een mooie. Want dit raakt het hart van de gemeente. Kerkdiensten met verkondiging van Gods Woord vinden we in de gereformeerde kerken belangrijk. We investeren er royaal in, door predikanten een uitgebreide opleiding te geven. In die opleiding is meer en meer aandacht gekomen voor de manier waarop je een dienst leidt. Niet alleen een betrouwbare preek maar ook een aansprekend taalkleed, een levendige presentatie en een aansprekende liturgie. Wat mij opvalt is dat we veel investeren in predikanten, maar eigenlijk helemaal niet in preeklezers. Daarom ben ik vorig jaar begonnen met een cursus voor preeklezers. Graag wil ik je als preeklezer helpen om ontspannen en met meer impact een dienst te leiden. Want de boodschap van Gods genade is het waard om vrijuit gebracht te worden.

Jaap van den Bos is sinds 2017 als deeltijdpredikant verbonden aan de Oosterkerk in Groningen. Daarnaast ontwikkelt hij nieuwe initiatieven zoals vrij-spreken.com.

Meer oog voor ouderen

In deze rare coronatijd ben ik extra gevoelig voor het welzijn van ouderen. Probeer ik de ouderen in mijn omgeving extra in de gaten te houden. Ik bezoek bijvoorbeeld af en toe een weduwe, breng haar een bloemetje, drink een kop koffie met haar. Ik denk dat ik meer oog heb gekregen voor deze mensen doordat ik als pastoraal werker juist met hen in contact kwam.

Als pastoraal werker nam ik deel aan kerkenraadsvergaderingen waar besproken werd welke mensen extra aandacht konden gebruiken. Dan werden die adressen onder de pastoraal werkers verdeeld. Ik kreeg vaak wat oudere, alleenstaande mensen toegewezen. Dat vond ik in het begin best spannend, want vaak kende ik deze mensen niet goed. En als mensen alleen zijn, dan hangt er veel van jouw inbreng af; dan is er niet nog een derde die een gesprek op gang kan houden. Dus ik vroeg me vaak af: Wat ga ik straks zeggen, zitten ze op me te wachten? Zal het gesprek wel lekker lopen? Maar ik kwam er al snel achter dat het daar niet om ging. Mensen vonden het altijd fijn als ik langskwam. Ik hoefde ook niets op te lossen, maar alleen te luisteren, er te zijn. Te laten zien dat er vanuit de kerk aan hen gedacht werd.

Sinds 2012 zijn mijn man en ik betrokken bij retraitecentrum De Spil, waar we af en toe retraiteleider waren. Inmiddels zijn we daar gastheer en -vrouw voor de midweekretraites. Daar luisteren we ook veel. Bij De Spil komen allerlei mensen in verschillende fases van hun leven, met hun eigen verlangens. Daar heb ik geleerd dat je er mag zijn om te luisteren, maar mensen ook de ruimte moet geven hun eigen proces door te maken. Ik heb daar ook geleerd het hokjesdenken los te laten.

Wat ik bij De Spil beleefde en wat ik kon doen als pastoraal werker, lagen in elkaars verlengde. Het paste goed bij me. Maar ik dacht op een gegeven moment ook: wat ik als pastoraal werker doe, is dat niet wat we als gemeenteleden ‘gewoon’ voor elkaar zouden moeten doen? Omkijken naar elkaar, een bloemetje brengen, iemand verwelkomen. Daar zou je toch geen aparte functie voor nodig moeten hebben?!

Ik denk dat ik als pastoraal werker mijn schroom richting ouderen ben kwijtgeraakt. En toen ik stopte als pastoraal werker, ging ik werken in de ouderenzorg. Dat was vast geen toeval.

Marjolein Goossens, 45 jaar, NCGK de Lichtzijde in Zoetermeer

Op welke manier heeft je werk in de kerk jouw geloof/leven/kijk op de kerk veranderd? Wil je daarover vertellen, meld je dan aan voor deze nieuwe rubriek bij suanlokhorst@hotmail.com.

Taakverdeling en verantwoordelijkheid

Kerkenraad: wie, wat, hoe? deel 2

Je wordt gevraagd voor de kerkenraad. Of iets plechtiger: de gemeente doet een beroep op je om ouderling of diaken te worden. Wat houdt dat in? Wat staat je te wachten? Wat wordt er eigenlijk van je verwacht? Welke bevoegdheden heb je dan? En welke verantwoordelijkheden? Waar vind je de afspraken daarover? En waar komen die afspraken eigenlijk vandaan, welke gedachten zitten daarachter? Over deze vragen ging mijn vorige artikel (*Dienst 1* 2021). Zoals beloofd, ga ik in dit artikel nog nader in op het aspect van de roeping, op de vraag wat 'pastorale zorg voor de gemeente' inhoudt en op de mogelijkheden die ons kerkrecht biedt om te voorkomen dat ambtsdragers overbelast raken.

Leendert
Verheij

Je weet je geroepen om te gaan werken in dienst van je Heer

Het bekleden van een kerkelijk ambt kent heel mooie kanten, schreef ik in het vorige artikel. Daarbij citeerde ik de apostel Paulus: "als iemand streeft naar een opzienersambt, dan begeert hij een schone taak" (1 Tim. 3:1 in de Naardense Bijbel). Gezonde ambitie en oprecht verlangen om op deze wijze dienstbaar te zijn, daar is niets mis mee. Sterker nog, het is fijn als die er zijn. Maar die ambitie moet wel door anderen getoetst worden. Als het goed is, word je niet benoemd louter en alleen omdat je jezelf aanmeldt. En ook niet omdat het zó moeilijk is om de vacatures te vervullen dat ieder aanbod met beide handen wordt aangegrepen. Als het goed is, toetsen kerkenraad en gemeente of je over de vereiste gaven beschikt, of je 'onbesproken' bent en of er in jouw persoonlijke omstandigheden geen belemmeringen zijn voor een goed functioneren als ambtsdrager. De roeping die dan volgt, herinnert er steeds aan dat je niet op eigen initiatief je diensten ter beschikking stelt, maar dat je je geroepen weet om te gaan werken in dienst van je Heer. Door Hem en zijn gemeente geroepen en aan Hem en de gemeente verantwoording schuldig. Die roeping kan je ook helpen om, als het soms moeilijk wordt, daarvoor niet lichtvaardig weg te lopen.

Pastorale zorg voor de gemeente

De ouderlingen zijn samen met de predikant verantwoordelijk voor de pastorale zorg voor de gemeente. Daarnaast zijn er binnen de kerkenraad diaconale taken, vaak ook missionaire en bestuurlijke taken. Dat lijkt een overzichtelijke indeling en de verleiding kan groot zijn om tussen die terreinen stevige schotten te plaatsen en een zekere vorm van specialisatie na te streven. Daar kunnen allerlei motieven voor bestaan, maar een actueel motief is wel

Het Latijnse
woord 'pastor'
betekent
herder en
pastorale zorg
staat dus voor
herderlijke
zorg

om de werklast van de individuele ambtsdrager zo veel mogelijk te beperken (zo min mogelijk vergaderdruk). Laat ouderlingen zich zo veel mogelijk beperken tot pastorale zaken, diakenen tot diaconale zaken en (bijvoorbeeld) het moderamen tot de meer bestuurlijke zaken, is dan de gedachte. Het grote gevaar van een dergelijke specialisatie is dat er veel samenhang verloren gaat. En uitgerekend die samenhang is voor goede pastorale zorg essentieel.

Het Latijnse woord 'pastor' betekent herder en pastorale zorg staat dus voor herderlijke zorg. Een in het bijbels taalgebruik veel voorkomende metafoor. Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament. In het Oude Testament staat het beeld van de herder vaak voor de leiders van het volk (onder andere de koning!). En dan voelen we wel aan dat het in ieder geval gaat om zaken als de inrichting van de samenleving, het recht, zorg voor de armen en kwetsbaren, bescherming tegen 'vijanden van buiten' en nog veel meer (zie onder meer Ezechiël 34 en Jeremia 23). Het lijkt me goed om dit ook vandaag nog in gedachten te houden. 'De kudde weiden' is meer dan af en toe een geestelijk gesprek voeren. Het gaat eveneens om opzicht, zorg voor elkaar, zorg voor de armen, kwetsbaren en zwakken, het bevorderen van geestelijke groei, aandacht voor wie achterblijft, aansporen tot het hebben van oog en liefde voor de wereld om ons heen (missionair en diaconaal), enzovoort. En voor al deze dingen kunnen zaken als de organisatorische inrichting van de gemeente, opleiding en training van mensen, de plaats en de inrichting van een (kerk)gebouw, het beheer daarvan en ook van de financiën van belang zijn.

In zekere zin geldt dus: alles hangt met alles samen. En dat vraagt erom dat ergens de integrale verantwoordelijkheid voor het geheel neergelegd is. Binnen onze kerkverbanden is dat bij de kerkenraad. Die is belast met de leiding en de verzorging van de gemeente.

Taakverdeling en samenhang

Dit betekent niet dat er geen onderscheid in taken kan zijn. Veel kerkenraden kennen bijvoorbeeld een of meer jeugdouderlingen. Mijn indruk is dat er in toenemende mate kerkenraden zijn die een of meer ambtsdragers geheel of gedeeltelijk vrijstellen van het

Het grote gevaar van
specialisatie is dat
er veel samenhang
verloren gaat

Er is een terechte wens om zo weinig mogelijk te vergaderen

pastorale en/of diaconale werk, zodat zij zich kunnen wijden aan de meer bestuurlijke taken. Dat kan heel goed, maar ik wijs graag op het gevaar voor de hiervoor genoemde samenhang. Er is een terechte wens om zo weinig mogelijk te vergaderen en daarom wordt nogal eens veel werk gedelegeerd naar die verschillende geledingen of naar wijkteams. Dat delegeren houdt dan vaak in: het werk

gebeurt in kleinere verbanden en de kerkenraad als geheel bemoeit zich er niet of nauwelijks mee, om doublures te voorkomen.

Er is nog een andere ontwikkeling die erop gericht is om het werk van de ambtsdragers te verlichten. Ouderlingen werken vaak samen met een of meer pastoraal bezoekers. Die zijn geen lid van de kerkenraad, maar nemen een deel van het bezoekwerk van de ouderling voor hun rekening. Zo laten

diakenen zich soms bijstaan door diaconaal assistenten (wijkassistenten). Dat is een ontwikkeling die oude bijbelse papieren heeft. Mozes kampte al met overbelasting, toen hij als enige rechter in het volk Israël optrad. Op advies van zijn schoonvader Jetro schakelde hij anderen in voor de afhandeling van de minder belangrijke geschillen (Ex. 18). Nadat hij (op een later moment) aangaf dat de last van het leiderschap hem te zwaar werd, kreeg hij de opdracht om zeventig oudsten aan te stellen om met hem die last te dragen (Num. 11). En toen in de jonge christelijke gemeente in Jeruzalem geklaagd werd dat een bepaalde groep weduwen verwaarloosd werd, besloten de apostelen om extra mensen aan te stellen en te komen tot een taakverdeling. Zo kan elke tijd om zijn eigen aanpassingen vragen, wanneer blijkt dat het werk gaat lijden onder overbelasting van de betrokkenen. Maar steeds weer geldt dat daarbij de verdeling van de verantwoordelijkheden en vooral de samenhang goed geregeld moeten worden!

Zo klein mogelijke kerkenraad?

Ik bespeur bij sommige gemeenten een neiging om de kerkenraad zo klein mogelijk te houden en zo veel mogelijk werk te delegeren naar wijkteams. Een (misschien wat extreem) voorbeeld: in een gemeente met meer dan vijfhonderd leden bestond de kerkenraad nog slechts uit de predikant en drie ouderlingen. Het diakenambt

Ambtsdragers moeten zo min mogelijk door vergaderdruk van hun andere werk afgehouden worden

kende men in die gemeente niet. Vrijwel al het pastorale, diaconale en missionaire werk was georganiseerd op het niveau van wijkteams. De kerkenraad hield zich vooral met de overkoepelende organisatorische zaken bezig. In zo'n opzet is het gevaar groot dat niemand voor het geheel verantwoordelijk kan zijn. Maar ook voorzie ik problemen als er bijvoorbeeld verschil van inzicht ontstaat tussen de (kleine!) kerkenraad en de predikant omtrent het functioneren van de laatste. En hoe groot zijn – in geval van problemen – in een relatief grote gemeente het draagvlak en het gezag van zo'n uiterst kleine kerkenraad?

Het is goed om te streven naar een situatie waarin ambtsdragers zo min mogelijk door vergaderdruk van hun andere werk afgehouden worden. Maar het is niet goed om met het badwater ook het kind weg te gooien.

Mandateer deeltaken aan kleinere groepen

Een beter alternatief zou zijn om langs twee lijnen overbelasting van de ambtsdragers te voorkomen. De ene lijn is die van het inschakelen van extra mensen, zoals pastoraal bezoekers en wijkassistenten, die een deel van het werk van de ambtsdragers kunnen waarnemen, maar niet in de kerkenraad zitten. De andere lijn: mandateer deeltaken van de kerkenraad aan kleinere groepen binnen of buiten de kerkenraad. Voorbeelden van kleinere groepen binnen de kerkenraad zijn de diakenen voor het interne en externe diaconale werk van de gemeente en bijvoorbeeld het moderamen voor veel organisatorische zaken en de externe vertegenwoordiging van de gemeente. Voorbeeld van een groep buiten de kerkenraad is de klassieke commissie van beheer.

Ik gebruik hiervoor met opzet het woord *mandateer* en niet *delegeer*. Het gaat hier om begrippen die ontleend zijn aan het bestuursrecht. In geval van delegatie draag je als kerkenraad bevoegdheden over, die je dan zelf kwijt bent. Bij mandatering geef je (binnen grenzen) de bevoegdheid aan een kleine groep om namens de kerkenraad besluiten te nemen, maar de kerkenraad houdt zelf ook die bevoegdheid. Als de situatie (of de gemeente) erom vraagt, kan de kerkenraad nog steeds zelf die bevoegdheid gebruiken. En dat biedt een extra waarborg om de samenhang, waarover ik het hiervoor had, te bewaken en inhoud te geven aan de integrale verantwoordelijkheid van de kerkenraad. Zo'n regeling van onderlinge taakverdeling en de diverse bevoegdheden en verantwoordelijkheden kan het beste worden vastgelegd in een eigen (plaatselijk) statuut. Dat statuut moet blijven binnen de grenzen van de kerkorde en vormt daarop dan een aanvulling, die plaatselijk in maatwerk voorziet. Daarover een volgende keer meer.

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK

Het gevaar is groot dat niemand voor het geheel verantwoordelijk kan zijn

Samenhang bewaken en inhoud geven aan integrale verantwoordelijkheid

© Iris van der Ziel

Teruggeven

Is dit het nieuwe nu
Dat samen toch alleen blijkt
Dat iedereen voor zich kijkt
Zichzelf verhoudt tot U

Is dit het toekomstbeeld
Gezichten achter schermen
Een weegschaal voor ontfermen
In groepen opgedeeld

Is dit uw kerk nog wel
Hoe zijn we dan tot zegen
Creëert U nieuwe wegen
Gaaf dit niet iets te snel

Ik zit vol vragen Heer
Die ik niet overzien kan
Soms word ik er zo moe van
Zie ik geen toekomst meer

Maar wij zijn toch uw werk
U houdt de kerk in leven
U zult haar toekomst geven
U maakt haar straks weer sterk

De kerk blijft steeds van U
Ook in ontwikkelingen
Die ons tot 'anders' dwingen
Ook in dit nieuwe nu

Daarom geef ik het terug
Want U kent dit seizoen al:
Wat wilt U dat ik doen zal
Sla zelf voor ons een brug

Anne Lies Mossel-de Kievit